

سومین ریزش تاریخی شاخص کل بازار سرمایه، نگرانی‌ها را برای تکرار ماجراهای سال ۹۹ تشدید کرد

بورس مبهوت

عکس: مصطفی رودپی، تهران

شرق: سقوط آزاد بازار سرمایه در دو روز متوالی، عددی معادل یک‌پنجم کل نقدینگی کشور را در بورس دود کرد و به هوا برد. ریزش هزار هزار میلیارد تومانی بازار سرمایه در حالی رخ داد که هیچ تغییر بنیادینی در اقتصاد و بورس اتفاق نیفتاده و بسیاری را در بهت و حیرت فرو برد. رفتار عجیب و گیج‌کننده بورس سبب شد شایعات زیادی دهان به دهان بچرخد. جلسه محرمانه دولت با حقوقی‌ها و الزام آنها به فروش دستوری، یکی از این شایعات بود که البته محمود گودرزی، مدیرعامل شرکت بورس تهران آن را رد کرده و به ایرنا گفت ر «روال جلسات با نهادهای فعال بازار سرمایه، روایی مرسوم است و این جلسات در گذشته برگزار شده و در آینده هم برگزار می‌شود». او تأکید کرد که «نکته مهم این است که ما به هیچ عنوان بازارگردان‌ها را الزام به خرید و فروش سهام نخواهیم کرد و موارد مطرح‌شده در این زمینه که بازارگردان‌ها باید سهام را تا دو برابر عرضه کنند، صحت ندارد و در مقررات بازار سرمایه، هیچ عنوانی در مورد الزام به انجام معاملات وجود ندارد». شایعات از این فراتر رفته و برخی نیز مدعی شدند که احتمالاً اتفاق هولناکی افتاده که هنوز صدایش درنیامده است! در این میان برخی با اشاره به دامنه نوسان بورس احتمال دادند که بازار سرمایه تعطیل شود که البته این گمانه‌زنی هم از سوی سازمان بورس رد شد و مجید عشقی، رئیس سازمان بورس در حاشیه نخستین همایش ملی اقتصاد هوشمند و توسعه مالی در پاسخ به پرسشی در رابطه با احتمال بسته‌شدن بازار به دلیل منفی شدن بیش از پنج‌درصدی شاخص کل بورس و اعمال ماده ۳۲ قانون بازار و اوراق بهادار گفت: «خیر، بازار تعطیل نمی‌شود».

سومین رکورد تاریخی ریزش بورس

شاخص کل بورس طی دیروز با رشد منفی ۵.۱۵ درصدی و ریزش سنگین معادل ۱۲۶هزار واحدی مواجه شد و به محدوده دومیلیون و ۳۱۴ هزار واحدی عقب نشست. این سومین ریزش تاریخی بورس ایران به شمار می‌آید که البته این بار بدون هیچ دلیل و منطق روشنی رخ داد و سهامداران را به‌زت‌زده کرد. همچنین شاخص هم‌وزن با افت ۴.۴ درصدی همراه شد. ارزش معاملات خرد سهام در بازار دیروز با افت چشمگیری نسبت به روزهای گذشته همراه شد و عدد ۱۳هزارو ۹۷۴ میلیارد تومان را به ثبت رساند که عمده دلیل آن، قفل‌شدن اکثر نمادها در صف فروش و عدم جمع‌آوری آنها بود. در سمت دیگر اما خروج پول سنگین همچنان ادامه داشت و دیروز خروج پول چهارهزارو ۳۸۰ میلیارد تومانی از سمت کدهای حقیقی رخ داد.

مجید محمدعلیزاده‌آرانی، کارشناس ارشد بازار سرمایه درباره تحلیل خود از ریزش سنگین شاخص بورس به «شرق» می‌گوید: «عنوان می‌شود که بازار سرمایه ترسو است و جایی که ترس و استرس پول را تهدید کند، سرمایه‌گذار ریسک نمی‌کند. افت شدید بازار در چند روز گذشته ناشی از فشار فروش‌های هیجانی و ترس و نگرانی از ریزش‌های بورس و برگشت به رکود دو سال گذشته است. تأمین منابع نقدینگی هزینه‌های دولت و اعمال سیاست مهار تورم و کنترل استقراض از بانک مرکزی و فروش حجم زیادی از اوراق بدهی و تأمین مالی صندوق‌های بازنشستگی از طریق فروش سهام نیز از جمله دلایل فشار فروش و عرضه سهام در چند روز گذشته است که ترس و نگرانی را به بازار غالب کرد و فشار فروش و عرضه بر تقاضا چیره شد».

او ادامه می‌دهد: البته در بازار شایعه‌ای مبنی بر توصیه نهاد و مقام ناظر در سمت فروش حقوقی‌ها وجود دارد که تکذیب شد، اما به طور طبیعی شایعات در بازار سرمایه اثر

مخرب خود را می‌گذارد. دستکاری بازار به هر شکل و به هر نحو توسط هر شخص و مقامی، سرمایه‌گذاران را از بازار سرمایه فراری می‌دهد. اعتماد برگشته به بازار طی دو روز گذشته خدشه‌دار شد و ترمیم آن با دشواری همراه خواهد بود؛ اما به‌زودی نگرانی‌ها و ترس‌ها از بازار دور خواهد شد و رالی صعودی شاخص شروع می‌شود.

این کارشناس ارشد بورس همچنین می‌گوید: در چند ماه گذشته جریان ورود وجه نقد به بازار سرمایه شتاب گرفته بود و تا حدودی سرمایه‌گذاران را با بازار آشنی داده بود؛ بنابراین نگرانی از بابت جذب نقدینگی در بازار نیست. همه کارشناسان اذعان دارند که شرایط حال حاضر بازار با سال ۱۳۹۹ متفاوت است و شرایط فعلی بسیار مطلوب‌تر و ارزنده‌تر از سال ۱۳۹۹ است و لذا بازار مجددا روند مثبت و صعودی خود را طی خواهد کرد. توصیه می‌شود سرمایه‌گذاران از تصمیمات هیجانی پرهیز کرده و منطقی و معقول تصمیم‌گیری کنند و سهام‌هایی که از بنیاد قوی برخوردار هستند، در سبد خود نگه دارند.

بای رانت اطلاعاتی در میان است؟

پیام الیاس‌کردی، دیگر کارشناس بازار سرمایه در گفت‌وگو با «شرق»، ریزش ناگهانی بازار را این‌گونه تحلیل می‌کند: سال گذشته رشد دوبرابری بازار ارز را شاهد بودیم و به تبع آن بازار سرمایه نیز رشد شتابانی پیدا کرد. در حدود پنج ماه گذشته هم بازار سرعت رشد بسیار خوبی داشت، اما از نقطه‌ای، دیگر پول خود بازار سبب رشد بازار نشد بلکه پولی از خارج از بازار، یعنی نه پول حقیقی‌ها و نه پول حقوقی‌ها، وارد شده بود و قصد داشت بازار را تا عدد عجیب و غریبی بالا ببرد. حتی ما بارها شاهد بودیم در مقطعی که تحلیلگران انتظار اصلاح داشتند، اصلاحی رخ نمی‌داد و بازار دائما رو به بالا حرکت می‌کرد. این شرایط ادامه یافت تا روز یکشنبه که ناگهان کاخ آرزوی خیلی از تحلیلگران که

انتظار اعداد بالاتری داشتند، فرو ریخت. دلیلش هم این بود که گرچه ارزش معاملات ما بالا رفته و به ۲۰ تا ۲۵ هزار میلیارد رسیده بود، اما توان از این عدد بالاتر رفتن را نداشت. او ادامه می‌دهد: ضمن اینکه در همان نقطه هم نرخ بهره بین بانکی بالا رفته بود و هم نرخ دلار کمی کاهش یافته بود، که هر دو مزید بر علت شدند. در کنارش پول مذکور هم از بازار رخت بست و ارزش معاملات از ۲۰ به ۱۱ هزار میلیارد تومان کاهش یافت. مجموع این شرایط موجب شد بازار واکنشی چنین نشان دهد.

الیاس‌کردی در پاسخ به این سؤال که آیا پای رانت

اطلاعاتی برای حقوقی‌ها در میان بوده یا خیر نیز می‌گوید:

برخلاف آنچه در فضای مجازی مبنی بر این گفته می‌شود

که حقوقی‌ها طی این دو روز خیلی سهم فروختند، این دو

روز هشت هزار میلیارد تومان نیز سهم خریدند. بنابراین من

آنان را مؤثر نمی‌دانم و از نظرم عامل تأثیرگذار در بازار، پولی

خارج از بازار بوده است.

به اعتقاد این کارشناس اکنون برای بررسی بازار با نکاهی

کوتاه‌مدت باید صبوری کرد تا روز سه‌شنبه و چهارشنبه

بینیم بازار به کدام سمت حرکت خواهد کرد. آیا ارزش

معاملات پایین می‌ماند یا کم‌ابلا می‌رود؟ آیا صفوف

فروشی که این اندازه سنگین هستند جمع می‌شود یا خیر؟

او به سهامدارانی که نگاه بلندمدت دارند نیز توصیه می‌کند

که توجه داشتند باشند که در شش ماه دوم همین امسال

حداقل تورمی ۴۰درصدی را تجربه خواهیم کرد و مطمئنا

این مسئله روی نرخ ارز هم اثرگذار است. با این وضع قاعدتا

سهامداری که پایان امسال یا اول سال آینده خرید کند

می‌تواند با خیال راحت این کار را انجام دهد.

به باور الیاس‌کردی اکنون وضع بازار با ریزش سال ۹۹

تفاوت عمده‌ای دارد و به نظر نمی‌رسد بازار فعلی ظرفیت

اتفاقاتی آجتجانی را داشته باشد. ضمن اینکه تجربه سال ۹۹

برای سرمایه‌گذاران چندان دور نیست. از آن زمان تا امروز هم سرمایه‌گذاران خرد و هم حقوقی‌ها تجارب بسیاری در بازار کسب کردند. با این حال او تأکید می‌کند که اگر قرار بود بازار رشد شاری داشته باشد و همچنان بالا برود تجربه‌ای بدتر از سال ۹۹ برای ما قریب‌الوقوع بود.

بورس ۹۹ تکرار می‌شود؟

عباسعلی حقانی‌نسب، تحلیلگر بازار سرمایه، علت سقوط عظیم بازار در روزهای یکشنبه و دوشنبه را این‌گونه به «شرق» توضیح می‌دهد: روز دوشنبه تاریخی‌ترین ریزش بازار سرمایه اتفاق افتاد تا جایی که حالا شایعه تعطیلی بازار وجود دارد. این اتفاق در حالی رخ داد که ما شاهد هیچ اتفاق مهمی در حوزه اقتصادی یا سیاسی کشور نیستیم پس به نظر من حاصل یک دستکاری در بازار است. اینها به قول معروف از ترس مرگ خودکشی کردند و این ریزش همان خودکشی بود.

او توضیح می‌دهد: در ماه‌های اخیر بازار سرمایه رشد خوبی داشت، ظاهرا مسئولان دولتی از این رشد ابراز نگرانی کردند و ترسیدند که بازار به شرایط سال ۹۹ دچار شود. بنابراین بر اساس شایعات دستوری دادند مبنی بر اینکه بازارگردان‌ها و شرکت‌ها و در واقع حقوقی‌ها شروع به فروش سهمشان کنند تا رشد بازار را بشکنند. مشخصا نظر به اینکه مسئولان بازار سرمایه فهم درستی از تبعات ناشی از دامنه نوسان محدود نداشتند این اقدام را انجام دادند.

این تحلیلگر تأکید می‌کند که سازمان بورس سال گذشته قول داده بود که دامنه نوسان را به ۱۰ درصد افزایش بدهد ولی این قول عملی نشد و حتی همان دو درصد افزایش هم بیشتر در بازار اولی بورس بود و بقیه تا بلابها ازجمله فرابورس تغییر دامنه ندادند. او می‌افزاید: روز یکشنبه صف فروش سبک‌تر بود و روز دوشنبه سنگین‌تر شد؛ زیرا صف فروش، صف فروش می‌آورد. وقتی دامنه نوسان کم

عکس: مصطفی رودپی، تهران

است و صف فروش ایجاد می‌شود سه حالت پیش‌روی سرمایه‌گذار است؛ اول اینکه بترسد، بفروشد و از بازار خارج شود، دوم اینکه ترسیده باشد و بخواهد بفروشد تا با قیمت پایین‌تر بخرد و سوم اینکه بر اساس تحلیل تکنیکال خودش تصمیم بگیرد سود فعلی را تحقق ببخشد و ترک سود کند. هر سه این حالت‌ها با فروش اتفاق می‌افتد و برای همین هم روز دوشنبه شاخص بالای ۱۲۵ هزار واحد ریزش کرد.

به باور حقانی‌نسب سازمان بورس از سقوط سال ۹۹ درس نگرفته و از بهترین روش سرمایه‌گذاری حمایت نکرده است؛ آن‌هم درحالی‌که یکی از اشکالات اساسی در سال ۹۹ این بوده که مردم مستقیما وارد بازار شده بودند و از بهترین روش سرمایه‌گذاری که از نظر او روش مدیریت غیرمستقیم ولی مالکیت اختصاصی است، حمایت نشد آن‌هم فقط به علت تأمین منافع کارگزاری‌ها.

او می‌گوید عملا نوسان‌گیری و سرمایه‌گذاری‌های کوتاه‌مدت در حال ترویج است و تلاش می‌کنند که نگاه به بازار کوتاه‌مدت باشد و سرمایه‌گذاران دائما در صفوف خرید و فروش بگذرانند تا کارگزاری‌ها کارمزدشان را بگیرند. بر همین اساس هم امروز بازار ما منفی و غیرقابل کنترل شده. حقانی‌نسب اظهار امیدواری می‌کند که در روزهای آتی با افزایش دامنه نوسان بازار قدری به تعادل برسد؛ چراکه اکنون به لحاظ ارزشی بازار در مقطعی مشابه سال ۹۹ نیستیم و بازار به لحاظ واقعی حتی شاخص دوهزارو صد را پس نگرفته است اما چون مسئولان ما از گذشته هیچ درسی نمی‌گیرند، این احتمال وجود دارد که در آینده ماجرای سال ۹۹ تکرار شود مگر اینکه مسئولان روش‌های درست و کارشناسی را در بازار پیش بگیرند و از بهترین روش سرمایه‌گذاری یعنی سرمایه‌گذاری غیرمستقیم اختصاصی مدت‌دار حمایت کنند.

متولیان حوزه آب می‌گویند که برای استان اصفهان چاره‌ای جز تصفیه فاضلاب باقی‌مانده است

بازچرخانی آب گرفتار کمبود سرمایه

اصفهان می‌گویند که چالش اصلی در این زمینه کمبود سرمایه است.

این در حالی است که با افزایش حجم فاضلاب شهری و نوآوری در تصفیه آن، کشورهای جهان کوشش درخور توجیهی

در زمینه تصفیه فاضلاب، استخراج مواد مغذی و انرژی ناشی از جریان پسماندهای شهری انجام داده‌اند. تخمین‌ها حاکی از آن است که سالانه ۳۸۰ میلیارد مترمکعب پساب در سراسر جهان تولید می‌شود که این حجم بیش از پنج برابر حجم آب سالانه از آبشارهای نیاگارا است. پیش‌بینی می‌شود تولید فاضلاب در سطح جهان تا سال ۲۰۳۰ و ۲۰۵۰ به ترتیب ۴۷۰ و ۵۷۵ میلیارد مترمکعب افزایش یابد. در این میان مواد مغذی اصلی موجود در فاضلاب شامل سالانه ۱۶.۶ میلیون تن ازت، سه میلیون تن فسفر و ۳.۶ میلیون تن پتاسیم است که در سراسر جهان یافت شده است. تصفیه کامل مواد مغذی از فاضلاب ۱۳.۴ درصد از تقاضای جهانی این مواد را کشاورزی جبران می‌کند.

از سال ۱۳۴۶ قوانین و برنامه‌های اجرایی برای بازچرخانی فاضلاب ایران مطرح شده است که آخرین آنها در سال گذشته با عنوان دستورالعمل مشارکت عمومی-خصوصی برای طرح‌های بازتخصیص آب با جایگزینی پساب و کاهش هدررفت آب از سمت وزارت نیرو به آیفای استان اصفهان ابلاغ شد. اهداف این طرح توسعه بازار آب و پساب، تحقق نسبی خودگردانی شرکت‌های آب و فاضلاب، تسهیل در جایگزینی پساب باکیفیت در بخش صنعت و شهرداری‌ها، جلوگیری از آلودگی منابع آب، توسعه بازچرخانی آب در فرایندهای صنعتی و مصارف با کاهش برداشت از منابع آبی، تغذیه آبخوان‌های آبرفتی از پساب برای کاهش فرونشست زمین و ایجاد پنجره واحد در زمینه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی است.»

مدیر دفتر مطالعات و بررسی‌های فنی فاضلاب استان اصفهان با اشاره به اینکه عمر تصفیه‌خانه‌های پساب در استان اصفهان به نیم‌قرن می‌رسد، توضیح می‌دهد: «درحال حاضر ۳۱ تصفیه‌خانه در استان اصفهان بالغ بر شش مترمکعب

آن ویژگی‌های مشاغل ارزشیابی و به یک جدول پرداخت متصل می‌شود و یک سیستم حقوق و دستمزد کاملا ارزیابی‌شده و نظام‌مند داریم و تضمین می‌کند همه همکاران به لحاظ پرداخت وضعیت مناسبی داشته باشند. او با توجه به اینکه در مجموعه شرکت صنایع تولیدی کروز بیش از ۷۰ درصد از پرسنل را بانوان تشکیل می‌دهند، خاطر نشان کرد: شرایط امنیت شغلی و روانی مناسب و سرویس ایاب و ذهاب نیز در نظر گرفته شده است.

در پی ایجاد تناسب بین شغل و زندگی هستیم

سلطانی با تأکید بر اینکه شرکت صنایع تولیدی کروز کار را جدا از زندگی نمی‌بیند و محل کار به نوعی محل زندگی نیز هست، تصریح کرد: در تلاش هستیم تناسب شغل و زندگی به حد ایذنال برسد. برای مثال حتی برای بانوان باردار مشاغل سبک‌تری در نظر گرفته می‌شود. معاون منابع انسانی کروز با اشاره به اینکه همه ما در شرکت کروز مسئولیت داریم درک جامع‌تری نسبت به اینکه آن کاری که می‌کنیم چه نقشی در آن محصول و آن محصول چه نقشی در جامعه دارد داشته باشیم، خاطر نشان کرد: این موضوع است که به زندگی ما معنی می‌دهد و ما را واراد می‌کند که نقشمان را تغییر دهیم و اگر لازم است یک شایستگی و توانمندی را در خودمان به وجود آورده و بتوانیم در موقعیت‌های مختلف کار کنیم.

بررسی آن بر عهده کمیته ویژه‌ای در این زمینه است که در آن همه پرسنل کروز فرصت برابر دارند. او به طرح طبقه‌بندی مشاغل که اجرای آن در سال جاری محقق می‌شود، اشاره و تأکید کرد: در این طرح دارای یک نظام حقوق و دستمزد می‌شویم که بر مبنای

تناسب شغل و زندگی اجتماعی کارگران برای کروز مهم است

از اقدامات حضور در نمایشگاه کار بود که بیشترین اقبال را در میان فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و نخبه به خود اختصاص داد. در بخش منابع انسانی تلاش می‌کنیم که انتظارات مدیران ارشد را برای جذب نیروهای کارآمد و ایجاد نشاط و رضایت کاری پرسنل فراهم کنیم. سلطانی در پاسخ به سؤالی درباره جذب افرادی که به هر دلیل فاقد تحصیلات دانشگاهی هستند، گفت: در کروز افراد با تحصیلات مختلف به کار گرفته می‌شوند. در این شرکت حتی نیروهای دیپلم و یزدیپلم پس از گذراندن دوره‌های آموزشی شاغل می‌شوند؛ البته فقط آموزش کافی نیست بلکه باید انگیزه را در بین پرسنل به وجود آوریم.

نظام پرداخت حقوق در کروز نظام‌مند است

وی به موضوع پرداخت حقوق در شرکت صنایع تولیدی کروز اشاره و بیان کرد: تمامی مطالبات پرسنل در موعد مقرر پرداخت می‌شود، همچنین درخصوص ارتقای شغلی که

شرکت کروز بزرگ‌ترین و پیشرفته‌ترین قطعه‌ساز خودرویی ایران است. این شرکت با ۱۴ هزار نیروی انسانی نرخ اشتغال قابل توجهی دارد. روشن است این تعداد نیروی انسانی مسائل شغلی متعدد و پیچیده‌ای خواهند داشت. در همین رابطه با مدیر منابع انسانی کروز گفت‌وگوی کوتاهی داشته و از او درباره سه مقوله مهم کارگران پرسیدیم. در این مصاحبه منوچهر سلطانی به وضعیت پرداخت‌ها، امنیت شغلی و تناسب شغل با زندگی فردی افراد در شرکت کروز پاسخ داده است.

در کروز افراد با تحصیلات مختلف مشغول به کار می‌شوند

منوچهر سلطانی معاون منابع انسان شرکت صنایع تولیدی کروز گفت: پیرو فرایند جذب از خرداد سال گذشته حدود پنج‌هزارو ۳۰۰ نفر در مشاغل واحدهای مختلف کروز به کار گرفته شدند که از این تعداد چهارهزارو ۸۰۰ نفر در خط تولید و ۱۴۰ نفر در دیگر بخش‌های شرکت جذب شدند. وی درخصوص نحوه جذب نیروهای نخبه گفت: یکی